

Top dabas lieguma Augstroze dabas aizsardzības plāns

Oktobra vidū Limbažos tikās dabas lieguma Augstroze dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupa un citi interesenti no dažādām ar dabu, tās aizsardzību un apsaimniekošanu saistītām institūcijām. Viņi pārrunāja līdz šim paveikto dabas lieguma, tā biotopu izpētē un iecerētā aizsardzības plāna izstrādē. Sanāksmē klāt bija arī Limbažu novada pašvaldības pārstāvji (ALDA direktors Jānis Remess, nekustamo īpašumu speciālists Imants Jakovļevs un teritorijas plānotāja Sandra Romeiko), jo liela daļa lieguma teritorijas atrodas Umurgas pagastā. Sanāksmi vadīja mežu eksperte un Augstrozes dabas aizsardzības plāna izstrādes vadītāja Sandra Ikauniece.

Šādi dabas aizsardzības plāni īpaši aizsargājamām dabas teritorijām Latvijā tiek izstrādāti, lai saskaņotu dabas aizsardzības, tās resursu izmantošanas, reģiona attīstības un citas intereses, reizē saglabājot konkrētās teritorijas dabas vērtības. Augstrozē šī aktivitāte notiek saistībā ar LIFE projektu *Degradēto purvu atjaunošana CO₂ emisiju samazināšanai Ziemeļeiropas zemienē*. Teritorijā vasarā strādāja dažādi eksperti un apsekoja visas biotopu grupas – mežus, zālājus, saldūdeņus, purvus –, tāpat bezmugurkaulnieku, abinieku, zīdītāju, arī putnu un augu sugas. Pētnieki vēl noskaidros zivju sugas. – *Lai gan šķiet, ka šajā teritorijā ir tikai purvi un meži, tajā ir arī ļoti bagāts un interesants kultūrvēsturiskais mantojums. Tādēļ piesaistījām arī ainavu un kultūras mantojuma speciālistu*, – sacīja S. Ikauniece. Viņa vērtēja, ka lieguma purvu salu ainava ir unikāla un tā ir šīs teritorijas bagātība. Takas redzamas un cilvēku klātbūtnē tajā ļoti jūtama jebkurā vietā.

S. Ikauniece stāstīja, ka lieguma dienvidu daļā ir ļoti daudz vecu un ekoloģiski vērtīgu mežaudžu. Izveidojušās interesantas ozolu, apšu, bērzu un egļu mistrojuma audzes. – *Ir teritorijas, kur ļoti izteikta liepu paauga. Paredzams, ka nākotnē tur būs skaisti liepu meži. Tik lielās platībās tās cīnīties Latvijā, kur esmu strādājusi, neesmu redzējusi*, – vērtēja mežu eksperte. Teritorijas dienvidu daļā izklaidus aug ļoti daudz lielu un vecu ozolu, kas jau ieauguši jaunākā mežā. Ļoti daudz ir arī tiešām milzīgu ozolu celmu, kam virsū uzaudzis septiņdesmitgadīgs bērzu vai apšu mežs. Biji redzams, ka pagājušā gadsimta 30., 40. gados meži ļoti izcirsti. Mežos ir ļoti skaistas un plašas īpaši aizsargājamās sīpoliņu zobainītes plantācijas. Vienā vietā atrasta arī Eiropas nozīmes aizsargājamā sūnu zaļā divzobe, kas līdz šim šajā teritorijā nebija konstatēta. Speciāliste atzina, ka līdja gaidījusi vairāk aizsargājamo ķērpju sugu, kam šī teritorija piemērota. Atrasta, piemēram, sīkpunktainā artonija un puslo-

Dabas lieguma Augstroze dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupa un citi interesenti pārrunāja līdz šim paveikto teritorijas izpētē

des pertuzārija un citi ķērpji, kas saistīti ar veciem ozoliem, to mežiem. Zālāji Augstrozē ir salīdzinoši nelielās platībās. To kvalitāte ir zema, struktūra ir sliktā un ir maz indikatorsugu.

Augstroze ir ļoti nozīmīga teritorija putniem, kas ir viena no lielākajām tā vērtībām. Vairāku gadu garumā konstatētas 43 aizsargājamo putnu sugas. Turklāt lieguma teritorijā esošais Madiešņu purvs ir viena no valsts nozīmīgākajām reto un īpaši aizsargājamo purvu apdzīvojošo putnu ligzdošanas vietām. Rudens migrācijas laikos purvs ar savām lāmām un ezeriņiem ir fantastiska migrējošo zosu atpūtas vieta. Daudz putnu sugu konstatēti arī mežos, piemēram, melnajam stārķim šī ir nozīmīga teritorija. Apšu un veco bērzu meži ļoti patīk dzeņveidīgajiem, īpaši baltmugurdzenim, kas ir svarīga aizsargājama suga. Turklāt Madiešņu purvs ir viena no nedaudzajām vietām, kur pēdējās desmitgades novērots klinšu ērglis. Valstī to ir tikai deviņi pāri. Ligzdošanas vieta gan īsti nav skaidra, putns te tikai novērots. Putnu eksperts minēja, ka šajā apkaimē apdraudējumi putniem ir hidroloģiskā režīma pasliktināšanās, iespējami traucējumi ligzdošanas, arī migrācijas laikā. Traucējumu mazināšanai viņš rosināja ieviest sezonālo lieguma periodu no 1. februāra līdz 15. jūlijam, kad Madiešņu purvā un tā tiešā apkārtnē nevajadzētu uzturēties cilvēkiem. Tas vairāk attieksies uz pasākumu rīkojumiem (pēdējā laikā staigāšana pa purviem ir populāra), nevis ogotājumiem. Jautājums par vietējiem medniekiem un viņu interesi (zosu, bebru medīšanu un medību intensitāti) dabas lieguma teritorijā vēl tiek skaidrots.

No abiniekiem šai pusē konstatēja četr-

ras aizsargājamās sugas, kam vajadzīgi noteikti apstākļi dzīvošanai – parastais krupis, diķa varde, parastā un purva varde. – *Šķietami parastās sugas, bet to stāvoklis nebūt nav tik rožains, to kļuvis krietni mazāk. Tās ļoti ietekmē lauksaimniecības un dažādi citādi piesārņojumi. Tādēļ arī šīm sugām jāpievērš īpaša uzmanība, jo Latvijā tās vēl ir parastas, bet Eiropas mērogā – aizsargājamas*, – vērtēja S. Ikauniece. Ļoti nozīmīga sugu grupa šajā teritorijā ir bezmugurkaulnieki, piemēram, lapkoku praulgrauzis. Tas dzīvo lielu ozolu, liepu vai kādu citu lapukoku dobumos, turklāt tam vajag specifiskus apstākļus, piemēram, lai būtu izgaismots koka stumbrs. Šo sugu negatīvi ietekmējusi zālāju aizaugšana, kamdēļ lielie koki ieaug krūmos. Šeit mīt vairākas purvu spāru sugas. Ir piemēroti apstākļi vēl dažām sugām, kas apsekošanas laikā gan netika konstatētas.

Liegumā ir vairāki vietējas un valsts nozīmes kultūras pieminekļi. Teritorija ir ļoti dažāda – tur ir purvi, meži, plašas, vēsture, atsevišķas apdzīvotas vietas. S. Ikauniece īpaši atzīmēja lapegļu stādījumus, kas šajā teritorijā ir pietiekami spilgtā iezīme. Speciāliste atsevišķi izdalīja sešas kultūrvēsturiskās ainavu telpas un svarīgāko, ko tajās saglabāt. Nozīmīgākā no tām ir Augstrozes ainavu telpa. – *Tai vajadzētu atšķirīgāku izmantošanas un apsaimniekošanas režīmu dabas liegumā. Tāpēc ir ierosinājums domāt par teritorijas dabas zonējumu, jo šobrīd viss ir dabas liegums. Bet ainavu telpu teritorijās vajadzētu atvieglotāku apsaimniekošanas režīmu, kas dotu iespēju tajā to darīt daudz brīvāk*, – sacīja tikšanās vadītāja. Pie problēmām kultūrvēsturiskajā jomā pieskaitāma, piemēram,

Augstrozes pilskalna apauguma palielināšanās, ierobežojot skatu uz Augstrozes Lielezeru un muižu. Ainavisko vērtību mazīna neapsaimniekots īpašums *Pilskalni 1*, tāpat pamesta slēpošanas trase pie Cēskalniem. – *Šis ir brīdis, kad jādoma, vai, teiksim, trasi ir vērts atjaunot vai arī atstāt dabas procesiem*, – bilda S. Ikauniece.

Lieguma purvos un ezeros konstatētas nozīmīgas dabas vērtības. Augstrozes Lielezers ir izcilas kvalitātes brūnūdens ezers, kurā atrasts daudz retu, aizsargājamo augu sugu. Tostarp tur plašas, vitālas audzes veido lielās platībās valstī ļoti reti sastopamā Dortmana lobēlija. Augstrozē ir četri purvi (Madiešņu, Namitēnu, Bisnieku un Vecmuižas), no tiem lielākā daļa ir izcilas kvalitātes augstie un pārejas purvi. Tajos raksturīgas lielas kļājas platības, kas īpaši nozīmīgi vairākām putnu sugām, piemēram, dzeltenajam tārtiņam, lietuvainim. Lielākajā daļā platību purvi ir labā stāvoklī.

Detalizētāku informāciju ar visu projektā iesaistīto ekspertu ziņojumiem par biotopiem, sugām un tamlīdzīgus datus varēs izlasīt dabas aizsardzības plānā. Domājams, decembra vidū tas tiks iesniegts sabiedriskajai apspriešanai. Tajā savas iebildes un rosinājumus var izteikt ikviens interesents, bet īpaši aicināti tieši vietējie iedzīvotāji, kuras dabas aizsardzības plāns skars vistiešāk. Piemēram, runājot par tūrisma infrastruktūru, ir svarīgi zināt, cik daudz un kas šajā teritorijā iecerēts. Jo pēc tam jebko veidot varēs tikai tajās vietās, kas paredzētas dabas plānā. Tāpat jāapspiež arī daudzi citi jautājumi.

Līgas LIEPIŅAS
teksts un foto